

ЗАПИСНИК

Записник од одржаната Јавна расправа за Студијата за оцена на влијание врз животната средина и социо – економските аспекти од спроведување на проектот „Површински коп на минерална суровина бакар и злато на локалитетот „Иловица“ во Општина Босилово и Општина Ново Село“, одржана на 23.06.2016 (четврток) во салата на Информативно-едукативниот центар во Босилово со почеток во 11:00 часот.

Присутни:

- Влатко Цветаноски – советник во Одделение за оцена на влијание врз животна средина во Управата за животна средина при Министерството за животна средина и просторно планирање (МЖСПП);
- Александар Петковски – помошник раководител на сектор за животна средина при МЖСПП;
- Фатос Балиу- раководител на одделение за опасен и историски отпад;
- Владо Атанасовски – советник во Сектор за природа
- Драги Пелтечки – локален раководител на проект, претставник од страна на инвеститорот Еуромакс Ресоурцес ДОО Скопје, експерт за ОВЖС
- Патрик Форвард – технички директор на Еуромакс Ресоурцес ДОО Скопје
- Питер Баур – хидролог од Шламберже Уоутер Сервисис
- Фреди Брукс – еколог од Голдер Асоушиетс
- Љупчо Колев – Градоначалник на Општина Босилово
- Претставници на Општина Босилово
- Претставници од ЈПКД „Огражден“ Босилово
- Претставници од основните училишта од Општина Босилово
- Засегнати граѓани (список на присутните е даден во прилог на записникот)

Влатко Цветановски како претставник на Министерството за животна средина и просторно планирање („МЖСПП“) ја отвори јавната расправа по предметот за проектот „Површински коп на минерална суровина бакар и злато на локалитетот „Иловица“ во Општина Босилово и Општина Ново Село“ доставен од инвеститорот Еуромакс Ресоурцес ДОО Скопје.

Тој најави дека целта на јавната расправа е запознавање на населението и сите заинтересирани граѓани со евентуалните влијанија од спроведувањето на Проектот, како редовна процедура според Законот за животна средина, член 91.

Влатко Цветановски напомена дека Инвеститорот на 21.01.2016 до МЖСПП доставил допис за известување за намера за изведување на проектот „Површински коп на минерална суровина бакар и злато на локалитетот „Иловица“ во Општина Босилово и Општина Ново Село“. По добивањето на известувањето за намера, МЖСПП издал решение со кое што го обврзал Инвеститорот да изготви Студија за оцена на влијанието врз животната средина за споменатиот Проект. Изготвената студија е доставена до МЖСПП и истата била објавена на веб страницата на Министерството и во дневен весник.

Влатко Цветановски му даде збор на експертот за ОВЖС Драги Пелтечки, претставник од страна на инвеститорот Еуромакс Ресурсес ДОО Скопје.

Драги Пелтечки ги поздрави присутните и напомена дека на јавната расправа се присутни голем дел од локалните и меѓународните експерти кои учествувале во изготвувањето на студијата за ОВЖС. Исто така напомена дека е присутен и техничкиот директор на Еуромакс Ресурсес ДОО Скопје, Патрик Форворд.

Драги Пелтечки изврши презентација на студијата за ОВЖС која беше содржана од два дела, првиот дел беше 3Д анимација со распоредот на рудничките објекти на Проектот, а вториот дел беше краток опис на проектот и клучните наоди од ОВЖС. Проектот претставува руднички комплекс кој вклучува површински коп за бакар и злато и постројка за подготовка на минералните сировини. Проектот е поделен во четири фази и тоа (1) фаза на изградба, период од 18 месеци во кој ќе се изградат рудничките објекти, ќе се изврши откривање на површинскиот коп како подготовка за експлоатација и ќе се изгради пристапен пат до проектната локација, (2) фаза на работење, период од 23 години кој опфаќа експлоатација на површинскиот коп со годишно производство од 10 милиони тони руда и просечно околу 10 милиони тони јаловина, подготовка на рудата, производство и извоз на бакарен концентрат и прачки получисто злато и депонирање на јаловината, (3) фаза на затворање, период од 2 години во кој рудничката инфраструктура ќе се стави вон функција и дел од неа ќе се отстрани, ќе се обноват земјиштето и вегетацијата, (4) фаза после затворање, период по завршувањето на фазата на затворање на проектот во кој ќе се формира езеро во рамките на површинскиот коп, и ќе има остатоци од хидројаловиштето.

Процесот на оцена на влијанијата за проектот „Иловица“ вклучува утврдување на постојните услови во животната средина и социјалните аспекти, изработка на оцена на влијание врз рецепторите во животната средина и социјалните рецептори, вградување мерки за ублажување доколку влијанијата се неприфатливи и повторна оцена на влијанијата, изработка на системи за следење и управување во текот на животниот век на Проектот и после тоа, и вклучување на чинителите.

Во ОВЖС се анализирани влијанијата во фазата на изградбата, работењето, затворањето и после затворањето, врз геоморфологијата, почвите и користењето на земјиштето, квантитетот и квалитетот на водите, наносите, бучавата и вибрациите, квалитетот на воздухот, биодиверзитетот и екологијата, културното наследство, пределот и визуелните аспекти, и социо-економските аспекти.

Секаде каде што се утврдени влијанија врз животната средина и социјалните аспекти се предвидени и соодветни мерки за ублажување на влијанијата или за нивно минимизирање и целосно отстранување. Во тек е изработка и на плановите за следење и управување кои треба да се подготват до почетокот на изградбата на проектот и кои ќе се ажурираат во текот на целиот период на работење на проектот.

ДИСКУСИЈА

Влатко Цветаноски им даде збор на присутните на настанот за да ги постават своите прашања.

Тони Ристов – портпарол на ДОМ (Демократска Обнова на Македонија), истакна дека е ужаснат од тоа што го видел на презентацијата. Тој предложи планираната инвестицијата од 500 милиони долари инвеститорот да ја насочи кон земјоделството, туризмот или во други активности кои што можат да донесат повеќе вработувања.

Тој смета дека Проектот ќе предизвика трајни последици за населението од Струмичкиот регион и изрази загриженост за евентуалното зголемување на концентрациите на арсенот и за последиците од него.

Тони Ристов коментираше дека ништо не е спомнато за процесот на обработка на рудата за добивање на прачки получисто злато со користење на цијанид. Исто така, тој спомна дека е предвидено префрлање на дел од животинските видови од реките Јазга и Штука и праша дали за тоа инвеститорот има изработено некаков план. Тој исто така спомна дека преместувањето на животни било нешто што тој никаде не го видел ниту пак слушнал за такво нешто и додаде дека тоа било неизводливо. Тони Ристов праша и од каде би се набавувале потребните количини на вода за работа на рудникот со оглед на тоа што, според неговите информации, за работата на рудникот дневно ќе се трошеле 1,7 до 2 милиони литри вода. Тој исто така праша што ќе направи инвеститорот за да се намали таа потрошувачка на вода.

Дополнително, Тони Ристов праша како ќе се врши снабдувањето со електрична енергија за рудникот и додаде дека, наместо во рударството, средствата може да се инвестираат во енергетиката за производство на струја. Тој исто така праша какви ќе бидат евентуалните последици од езерото кое ќе се создаде по завршувањето на работата на рудникот. Тони Ристов коментираше дека големината на шумската површина која ќе биде зафатена од Проектот ќе изнесува 1500 ha наместо планираните 400 ha како што е наведено во оцената на влијанието врз животната средина.

Тони Ристов истакна дека, според независни истражувачи, надморската височина на предвидениот коп од 800 m н. в. ќе се спушти на помалку од 100 m н. в. спротивно на истражувањата од инвеститорот кои предвидуваат спуштање до 240 m н. в.

Во врска со транспортот, Тони Ристов истакна дека има информација дека 200 камиони дневно ќе поминуваат низ околните села кои би предизвикале загадување на воздухот.

Околу вработувањата, Тони Ристов напомена дека Инвесторот планира 500 работни места но дека ќе има и загуби на работните места во земјоделството односно сточарството.

Тони Ристов истакна дека верува дека ќе има раселување на населението поради загадувањето на воздухот и бучавата кои би ги предизвикал Проектот и смета дека наместо подобрување ќе има влошување на квалитетот на животот на населението.

Тони Ристов за крај кажа дека овој Проект би имал неповратни влијанија врз здравјето на луѓето бидејќи постоела можност за заболување од силикоза на вработените и населението. Тони Ристов смета дека за овој Проект е потребна јавна расправа не само на локално туку и на државно ниво и апелираше до МЖСПП да ги превземе сите потребни мерки кои ќе придонесат за да се обезбедат најдобрите можни услови за почеток на овој Проект. Тони Ристов изјави дека можело да дојде до излевање на хидројаловиштето и загадување на воздухот. Тони Ристов смета дека влијанието од овој Проект ќе се почувствува и во Бугарија и Грција и очекува нивна реакција.

Питер Баур – хидролог од Шламберже Уотер Сервисис кој работеше на дел од студијата за ОВЖС за Проектот – даде одговор на дел од поставените прашања од Тони Ристов.

Питер Баур истакна дека се направени детални анализи поврзани со квалитетот и квантитетот на водите и тие започнале во 2013 година, сèуште траат и ќе продолжат и по затворањето на рудникот. Тој рече дека редовно се следат водите во реките, изворите, подземните води и бунарите и еднаш месечно од нив се земаат примероци кои се испитуваат во акредитирани лаборатории во Англија.

Во врска со констатацијата на Тони Ристов за арсенот, Питер Баур истакна дека арсенот природно се јавува во геологијата на карпите и е еден од параметрите кои редовно се испитуваат во примероците од вода и за кои има податоци, а такви параметри има околу 70. Тој истакна дека сите податоци за параметрите се претставени во студијата за ОВЖС. Питер Баур објасни дека поради природното присуство на арсен во карпите при врнежи тој се слева низ тлото и се влева во реките, што значи дека тој е присутен во водите но во мали концентрации. Питер Баур објасни дека експлоатацијата на рудата ќе доведе до испуштање на малку поголеми концентрации на арсен како природен процес како и кај другите елементи кои се јавуваат природно.

Питер Баур нагласи дека за сите подрачја каде што има можност од загадување, компанијата изготвува и ќе спроведува мерки за ублажување на влијанијата врз животната средина, и нагласи дека со сигурност нема да дојде до загадување на изворите за водоснабдување на домаќинствата.

Тони Ристов изјави дека Инвеститорот немал план за управување со арсенот и дека концентрациите нема да биле мали туку големи.

Питер Баур повторно напомена дека се направени илјадници тестови за концентрациите на арсен при истражното дупчење на карпите и утврдените концентрации се мали што нема да предизвика опасност за населението. Питер Баур потенцираше дека геолошката средина во концесиската област нема големи колични на арсен.

Драги Пелтечки објасни дека процесот на обработка на рудата со цијанид ќе биде целосно затворен процес и во тој процес ќе се третира само 10% од рудата, а пред испуштање во хидројаловиштето на јаловината што ќе се третира со цијанид, заостанатиот цијанид ќе се третира и целосно ќе се уништува. Драги Пелтечки напомена дека цијанидот постои како природен елемент во природата и во одредени прехранбени артикли и до одредени концентрации не е штетен за човековото здравје. Драги Пелтечки нагласи дека Еуромакс ќе стане потписник на Меѓународниот кодекс за управување со цијанид со што Компанијата ќе се обврза да ги исполнува сите услови, норми и стандарди пропишани во кодексот, а тоа значи управување со цијанидот при неговото транспортирање, складирање, употреба и уништување.

Во однос на изворите за водоснабдување на рудникот, Драги Пелтечки истакна дека сèуште се разгледуваат неколку опции. Тој додаде дека водата која ќе се испушта во хидројаловиштето ќе се третира и ќе се враќа назад во процесот.

Околу транспортот, Драги Пелтечки нагласи дека бројот на камиони кои дневно ќе поминуваат низ населените места нема да биде 200 туку најмногу до 30 камиони.

Фреди Брукс – еколог од Голдер Асоушијејтс, истакна дека ОВЖС за овој Проект е изработена на највисоко ниво, во соработка со национални експерти од универзитетите во Скопје и Штип, и сите резултати од ОВЖС се јавно достапни. Фреди Брукс изјави дека станува збор за целосно транспарентен процес.

Илија Малинов – жител на с. Штука, сметаше дека јавната расправа за проектот „Иловица“ треба да се води на повисоко ниво. Тој изјави дека имало големи поплави од река Штука во 1935 година и искажа загриженост дека истото би можело да се повтори и со браните кои се предвидуваат да се изградат во долината на река Штука за потребите на проектот. Тој изјави дека за почетокот на работата на рудникот, МЖСПП треба добро да го разгледа изготвениот проект за подоцна да нема несакани последици. Според него, проектот треба детално да се изготви и да се превземат сите потребни мерки за заштита. Тој изјави дека одреден период барал средби со пратеници и други институции за да се разговара на таа тема и смета дека рудникот ќе биде изграден премногу блиску до селата Штука и Иловица.

Ристо Златанов – жител на с. Штука, праша дали името на планираниот рудник ќе остане „Иловица“ и изјави дека граѓаните на село Штука бараат промена на името бидејќи најголемиот дел од рудникот се наоѓа во атарот на село Штука. Ристо Златанов додаде дека доколку не се преземе нешто за промена на името на проектот, граѓаните од с. Штука планираат да направат блокади на патот.

Ѓорѓе Манушев – жител на село Босилово, изјави дека не се согласува со тврдењата дека ќе нема загадување на воздухот, напротив смета дека концентрацијата на РМ (пи ем) честички и бучавата во околните населени места ќе се зголемат. Тој праша дали инвеститорот има план за евакуација во случај на хаварији и дали се предвидува постојано следење на здравјето на вработените во предвидениот рудник.

Фреди Брукс истакна дека Проектот не предвидува никако раселување на населението. Во однос на загадувањето на воздухот и емисиите на прашина од рудникот, тој додаде дека моделите прикажани во студијата за ОВЖС покажуваат дека нема да има загадување на воздухот и штетни влијанија, а истото го потврдиле и истражувањата на Универзитетот „Гоце Делчев“ од Штип.

Во однос на бучавата, Драги Пелтечки изјави дека интензитетот на бучавата од минирањето може да се спореди со бучавата што ја предизвикува поминувањето на тежок камион по пат. За минирањето ќе се користат нови техники многу поразлични од досегашните кои создаваат помали нивоа на бучава и вибрации.

Драги Пелтечки одговори дека планови за брзи одговори во случај на хаварија ќе се развиваат во соработка со општините. Тони Ристов праша кој ќе ги финансира тие планови. Драги Пелтечки одговори дека плановите за управување ќе ги финансира Компанијата.

Во однос на прашањето за можни поплави од надојдени води во река Штука, Питер Баур изјави дека хидројаловиштето ќе се гради според изработен проект од Градежен факултет Скопје, а истиот бил разгледан и потврден од меѓународни експерти. Питер Баур додаде дека при изработката на проектот во предвид биле земени и сеизмичките ризици и ризиците од поплави. Била побарана и анализа од метеоролошката служба на Велика Британија за ризикот од поплави при најголеми можни врнежи. Браната на хидројаловиштето е проектирана со капацитет кој може да ја прими најголемата можна поплавна вода во текот на целото работење на рудникот. По завршувањето на работата на рудникот, ќе бидат изградени преливници покрај браната за прифаќање на околните води. Питер Баур истакна дека се направени студии за предвидување на можните поплави во река Јазга и Штука и направени се модели на највисоките нивоа на водите што може да случат еднаш во 100 години.

Питер Баур објасни дека Еуромакс се обврзува низводно од хидројаловиштето да изгради брани за поплавни води што значи дека водите кои ќе течат низ река Штука нема да можат да достигнат повисоки нивоа од сегашните и не постои причина за загриженост за стабилноста на браната и за појава на поплави. Тој додаде дека по завршувањето на работата на рудникот ризиците од поплави нема да бидат поголеми од тие што постојат во сегашно време. Сите камено-насипни брани овозможуваат одреден степен на исцедување низ нив, а под главната брана ќе има помала брана која ќе ги задржува ваквите исцедни води.

Марија Стојановска – претставник од рудник „Саса“ – нагласи дека во нашата земја постои регулатива за заштита на животната средина која е многу ригорозна и е во согласност со меѓународната регулатива, а за спроведувањето на истата е задолжено МЖСПП и додаде дека, доколку постои добра соработка, може да се спроведат мерки на ублажување за сите потенцијални влијанија. Таа праша дали е предвидено да се постави геомембрана врз целата површина на хидројаловиштето, дали е тоа во согласност со соодветните насоки за најдобрите достапни техники и дали е неопходно

поставување на геомембрана врз целата површина на хидројаловиштето или само во одредени делови.

Питер Баур истакна дека не е предвидено да се покрие целата површина на хидројаловиштето со геомембрана и додаде дека е предвидено покривање само на возводниот дел односно возводното лице на браната за да се спречи продирање и исцедување на водите од хидројаловиштето. Сите испитувања досега покажале дека пропустливоста на хидројаловината ќе биде многу мала.

Ивана Николовска – еколошки новинар, праша дали инвеститорот има предвидено план за управување со ризици за загадување на подземните води и како ќе биде спроведено преселувањето на биодиверзитетот.

Питер Баур одговори дека ќе има мал ризик од загадување на подземните води и додаде дека постојат мерки со коишто тој ризик ќе биде сведен на минимум што ја вклучува предвидената помала брана за собирање на исцедните води каде тие ќе се третираат/рециклираат и оттаму ќе се враќаат назад во процесот. Питер Баур нагласи дека доколку по затворањето на рудникот се утврди дека квалитетот на водата во таа брана не ги задоволува стандардите, водата ќе се прочистува до таков квалитет за да може повторно да се испушта во природата. Питер Баур елаборираше и за формирањето на езеро во површинскиот коп по затворањето на проектот и додаде дека по прелевањето на езерото во река Јазга, прелиената вода преку цевководи ќе се носи до пречистителна станица каде што ќе биде третирана, а потоа истата може да се испушта во околните реципиенти, во акумулацијата „Иловица“ или пак да се користи за наводнување. Питер Баур нагласи дека евентуалната ерозија на копот ќе биде ограничена на самиот коп.

Проф. Бранко Мицевски – консултант за биодиверзитет од фирмата Биомастер, објасни дека при процесот на расчистување на теренот дел од подвижните животни во тој предел сами ќе побегнат. Во периодот на гнездење на птиците се предвидува одлагање на одредени активности на рудникот. Дел од животинските видови, како желките, гуштерите и змиите кои би паднале во каналите кои ќе се градат ќе се фаќаат и ќе се префрлаат на безбедни места (надвор од проектниот опфат). Евентуалните мајчински (одгледувачки) колонии на лилјациите ќе бидат преместувани надвор од проектниот опфат. Поради пренасочување на реката Штука во должина од 4 km, нејзиното корито ќе остане суво заради што е предвидено речните ракови да ќе се префрлат во горниот тек на реката, каде што има ракови, од страна на луѓе од Еуромакс и Биомастер.

Ацо Ангелов – жител од село Турново, праша дали ќе се појави загадување на акумулација „Иловица“ бидејќи за населението во Турново таа им била главен извор на вода за пиење и наводнување.

Питер Баур одговори дека не се очекува да се случи загадување на акумулација „Иловица“, а не се очекува влијание ниту врз Струмичко поле. Еуромакс постојано ќе го следи квалитетот на водата во текот на работата и по затворањето на рудникот и од тие испитувања ќе се доставуваат извештаи.

Стојан Ѓоргиев – жител од село Босилово, праша кој ќе ги одржува постројките за прочистување на водата по затворањето на рудникот и дали тоа ќе биде регулирано со договор помеѓу општините и Министерството.

Питер Баур одговори дека и по затворањето на рудникот, Еуромакс ќе продолжи со активностите за рекултивација кои се предвидени да траат 2 години, а по завршувањето на процесот на затворање на проектот, Еуромакс сè уште ќе ги одржува и управува постројките за третман на водите, а исцедните води постојано ќе се собираат и прочистуваат.

Жител од Иловица/Штука праша за причината за поморот на рибите пред извесен период во акумулацијата „Иловица“. Според него, интензитетот на истражно дупчење од страна на Еуромакс во тој период бил најголем и смета дека тоа можело да биде причината за поморот на рибите во акумулација „Иловица“.

Фреди Брукс му одговори дека има повеќе причини кои би можеле да придонесат за да настане помор на рибите. Тој објасни дека нивото на водата во акумулацијата „Иловица“ во тој период било многу ниско поради сушната година што довело до зголемување на температурата на водата, што од друга страна придонело за намалување на нивото на растворениот кислород во водата и тоа најверојатно била причината за изумирањето на неколку риби во акумулацијата. Фреди Брукс додаде дека не верува дека „поморот“ настанал поради зголемено наталожување на тешки метали и со голема сигурност истакна дека интензитетот на дупчењето не е причина за изумирањето на рибите.

Не се пријавија други дискусанти и Влатко Цветаноски ја затвори јавната расправа во 13:30 часот.